

kriva. Klaje so prav malo dobili, zato morajo rep za repom prodajati. Od vseh drugih pridelkov se jim je pa vino najboljše splačalo.

V Dalmaciji so sploh z lansko letino zadovoljni, v nekterih krajih so pa vsega več pridelali, kakor za dom potrebujejo. Ozimine, to je, pšenice, ječmena in reži so Dalmatini na kupe pridelali; tudi z jarinim žitom so jako zadovoljni, prosa, turšice, sirka in zmesi i. t. d., potem krompirja, repe, sočivja in raznega sadja imajo tudi več kot srednjo mero. Tudi vina so precej pridelali, tertna bolezen ga ni tako popalila kakor druge leta. Samo okoli Kotara se jim ni terta tako skazala kakor druge leta. Oljka je bila polna in po tem takem so tudi obilo olja in prav dobrega dobili. Nakosili so tudi toliko sená, da jim ni treba živine prodajati. Za svilorejo je bila letina tako dobra, da Dalmatini si boljše želeti ne morejo.

V Lombardii se je lanska letina tako-le obnesla: Pšenica je povsod rodila, posebno pa v nekterih deželah. Jarino žito je močno suša zaterla, razun milanske in vareške okolice, kjer imajo umetno napeljavno vodo na njive in travnike, da jih silne suše obvarujejo. Turšice je bilo malo. Sená in druge klaje so o prvi košnji veliko napravili, o drugi jim ga je pa suša vzela. Opresnine so v nekterih krajih na kupe pridelali; v nekterih pa skoraj nič. Vina so več pridelali kakor v letu 1856; posebno okoli Kremone so imeli kaj dobro terganje, in vino je tudi prav dobro.

V Istriški okolici je bila ozimina sploh dobra, jarina pa le v posamnih kantonih, v naj več krajih pa le srednja. Turšico je skoraj povsod suša zadušila. Opresnine so Istrijani le srednjo mero pridelali. Sená in druge živinske klaje skoraj ravno toliko. Tudi vina so več pridelali kakor pred to leto. V okolici teržaški ste se ozimina in jarina srednjo mero obnesle. Opresnine so toliko pridelali, da so je zadovoljni. Živinske klaje pa le toliko, da bodo komaj ž njo izhajali. Vina so dobili srednjo mero, sadja dovolj.

Živinozdravilske skušnje.

Med kokoši, purami in sploh domačo perutnino razsaja tudi pri nas na Krajskem tista huda bolezen, ki žival naglo umori in se zato kurja smert (Hühnertod) imenuje. Mi nismo letos imeli priložnosti, bolne živine viditi, eno cerknjeno kokoš pa smo ogledali, ki je bila v Ljubljano nalaš za to iz Kerškega poslana. Vse znamnja: črna kri, bolne jetra in vranca, možgani s černo kervijo zaliti i. t. d. so pričale, da je ta kuga čerm (ali vrančni prisad, Anthrax, Milzbrand). Čudno pa je to, da razsaja ta bolezen ob hudi zimi. Škoda, da dosihmal nismo od nobenega kraja še kaj več natančnega o tej bolezni zvedili, zlasti od okoljšin, v katerih je pocepala žival. Zato lepo prosimo svoje bravece po kmetih, naj nam pišejo: kje je ta bolezen že bila, — ktero perutnino posebno napada, — kam leti sum zavoljo začetka te bolezni? itd.

Mi pa jim povémo, da smo v „Sonntagsblätter“ brali, da kovaški mojster, gospod Anton Károly iz Debrečina, je svojo kuretnino s tem obvaroval kurje smerti, da ji je 4krat na dan dal hladne vode, v kateri se je namakalo zarujevelo železo.

Nekteri hvalijo žvepleni cvet, nekteri jerebičje seme (Vogelbeere) na vodi kuhano in to vodo z drožmi ali kravajci zmešano.

Vodnik in pa France Bile.

Eden najzvestejših Vodnikovih prijateljev je bil France Bile, rojen v Bistrici, umerl duhovnik v Harijah l. 1824. Pogostoma sta si dopisovala o zadevah slovnika. Ka-

kor Vodnik po Gorenskem, tako je Bile po Notranjskem besedice nabiral in jih Vodniku pošiljal. — Govoril je Bile razun slovenskega tudi jezik horvaški in česki. V njem je gorela iskra prave ljubezni do materinskega jezika; to je v neki pesmi pokazal, v kateri Vodnikovo smert obžaluje. Škoda, da se je zgubila ta silno lepa pesem! ¹⁾ — Da se pa sploh od tega imenitnega moža tako malo vé, je uzrok, da so njegovi spisi morebiti takemu možu v roke prišli, ki jih ni ceniti umel. Ni čuda tedaj, ako so se pozgubili. Slišim pa, da se sèm ter tje pri kakem Slovencu še kak njegov spis nahaja. Prosim tedaj tukaj vse slovenske rodoljube, ki imajo morebiti kak spis mojega rajnega strica, ali ki o njem kaj več vedó, naj nam naznani po „Novicah.“ ²⁾ Vém, da bodo naše mile „Novice“ vse rade natisnile, kar se tiče naših slavnih mož, ker škoda, neizrečena škoda bi bila, ako bi pešica črne zemlje, ki njegovo truplo zagrinja, bi tudi zakrila njegove dela in zasluge.

V Reki.

Janez Bile.

Napáke slovenskega pisanja.

Spisal Fr. Levstik.

(Dalje.)

Pervi pisatelj našega jezika, Primož Trubar, je bil Dolenc iz Rašice, ³⁾ blizu Turjaka. Njegovo ime, ⁴⁾ kolikor jaz vem, tamkaj ne živi v nobeni rodovini več; le pripoveduje se, da je bil Luter Martin na Rašici rojen, in sicer v sedmi številki; to je gotovo Trubar.

Dolencem gré tedaj hvala, da so začeli; potlej pa so Gorenci stopili na perste, in zadušili vse druge svoje rojake zato, ker je bilo med njimi učenih glav, posebno duhovnih, dosti več kakor med Dolenci, kar je skoraj še zmirom tako. Vračali so iz knjig vse, kar se ni slišalo nad Ljubljano, bodi si prav ali napek. Umaknilo se je obilo dobrega in lepega, kar ne rabi samo Dolenc, ampak vsi ljudje po tistih krajih, koder naš jezik še ni tako oskrunjen. Še le v poznejih dobah so začeli nekteri dolenski pisavci čutiti se, da imajo domá jezik dosti čisteji in bogateji od književne gorenščine; zatoraj so se poprijeli mnogoterih oblik, poprej do dobrega zaverženih. Dolenski govor je

¹⁾ Ta pesemca ni zgubljena, ampak pride v Vodnikovem albumu na svetlo. Častiti gosp. fajmošter Zalokar so jo izročili gosp. dr. Costa-tu.

²⁾ Tudi od te, kakor gospod fajmošter Zalokar pravijo, res bogate in velikovredne zbirke se ni nič zgubilo. Z Vodnikovim rokopisom slovnika so gosp. Metelko tudi Bilecovo nabiro slovenskih besed gosp. fajmoštru Zalokarju izročili. Prepridni ta gospod so vsako stvarco s tisto marljivostjo porabili za svoj slovensko-nemški slovník, ktera gré takim neprecenljivim zakladom našega jezika. Vse tedaj, kar je rajni gosp. Bile nabral, je ohranjeno in pride kadaj na beli dan.

Vred.

³⁾ Jaz sem se rodil majhno uro hodá od „Rašice“, in dobro vem, kako se tamkaj govori; pa nikdar živega kersta še nisem slišal, da bi dan danes djal: „Raščica“ (morda je enkrat bilo tako?) ampak „Rašica“; tako se pravi tudi vodi, ki teče pod vasjo. Vender se pa: „šč“ na Rašici tenko in čisto izreka po vsih besedah, kjer ga hoče imeti svojstvo našega jezika; tudi vsi drugi Dolenci govoré takó; samó „keršanska“ (namesti: kerščanska) cerkev“ je prišla sèm ter tje v navado, gotovo po duhovnih. Res da je sam Trubar pisal: „Raščica“; pa saj je tudi sam sebi djal: „Rastčicar!“ Menda ga je premotila etimologija. Ne morem verjeti, da bi bil pozabil, kako govori ljudstvo, ki pravi: „Raščan“ (prav za prav: Rašičan). To sem opomnil, ker ima gospod Metelko v slovnici: „Raščica“, in tudi po drugod se tako bere.

Pis.

⁴⁾ Trubar je morda svoje ime sam poneslovenil; ali pa je bil rodú preseljenega od drugod v naše kraje, ker slovenski bi se bil moral imenovati Trobar, kakor pravimo: trobenta, trobiti, trôbel (kleines blasehorn; blumenkelch) trobast (von hervorstehenden lippen) i. t. d.; ali pa morda: Trébar?

Pis.